

Uniwersytet Rzeszowski
Instytut Pedagogiki
Katedra badań szkoły
i społeczeństwa zmediatyzowanego
ul. Ks. Jałowego 24
35-010 Rzeszów

Rzeszów, 2024-01-08

ks. prof. UR dr hab. Janusz Miąso

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgra Jonasza Pawlaczuka „Młodzi dorośli w dobie cyfryzacji, Wyzwania współczesności”, napisanej pod kierunkiem naukowym Pana Prof. dra hab. Stanisława Dylaka UAM

Ocena merytoryczna

„Nowe technologie całkowicie zmieniają sposób, w jaki ludzie posługują się pięcioma zmysłami, sposób w jaki reagują na zjawiska, a przez to całkowicie zmieniają formę ich życia i kształt społeczeństwa”. /Marshall McLuhan/

Mediatyzacja, immersja, czyli „zanurzenie” współczesnego człowieka w świat mediów zwiększa się praktycznie z każdą chwilą, w sposób niezwykle złożony, dynamiczny i z ogromną szybkością. Ciągłe więcej komunikujemy się w sposób zapośredniczony medialnie, drogą telefonii komórkowej, internetowej, na portalach, forach, blogach a także poprzez nowe formy jak memy, które mnożą się w tempie ekspresowym, wprost trudnym go ogarnięcia i nadążenia. Mediatyzacja, jeden z najpotężniejszych procesów medialnych i zarazem społecznych, edukacyjnych (Dylak), dotyka praktycznie każdego, może być pełna blasków i równocześnie pełna cieni.

Doktorant w bardzo dobrej pracy „zanurza” nas bardzo mocno we współczesność i jej potężne wyzwania, głównie związane właśnie z mediatyzacją, cyfryzacją i czyni to w sposób bardzo profesjonalny, wielowymiarowy, a zarazem filozoficzny i pedagogiczny, akcentując głównie świat ludzki, indywidualny i społeczny, szczególnie ludzi młodych, co z

pedagogicznego punktu widzenia, zasługuje na szczególną pochwałę, bo to przecież nasza przyszłość.

Dlatego zaraz na początku pragnę zaakcentować i pochwalić bardzo duży trud badawczy Doktoranta, związany z oryginalnym pomysłem badania memów – które są czymś bardzo nowoczesnym i nowatorskim a zarazem bardzo mocno oddziałującym a także esejów, szczególnie nieformalnych, które są bardzo bogate w treść a które z kolei niosą swoistą głębię doznań, przeżyć, tajemnic i spojrzeń ludzkich na bardzo złożoną aktualnie rzeczywistość.

Problem badawczy został postawiony jasno, merytorycznie a także wskazujący na właściwy, wysoki poziom trudności dla pracy doktorskiej.

Samo zjawisko memów internetowych w życiu społecznym i indywidualnym jest zjawiskiem nowym, badanym, ale ciągle wymagającym badań, które rodzi nowe potężne wyzwania społeczne i pedagogiczne, ponieważ to właśnie tam współczesny człowiek prezentuje na ogromną skalę, swój świat – ucząc równocześnie innych i siebie prawdy o człowieku i jego nowych wielowymiarowych przepotężnych wyzwaniach, także związanych z całym spectrum wyzwań radosnych i smutnych zarazem - ambiwalencja.

Konstrukcja pracy jest właściwa dla prac z zakresu pedagogiki medialnej, gdzie konkretny podmiot – przedmiot badań pedagogicznych wprowadzamy w przestrzeń medialną, gdzie głównym przedmiotem badań pozostaje jednak człowiek, tym razem młody człowiek uczący siebie i innych jak żyć, funkcjonować, myśleć i działać w totalnie nowej cyfrowej rzeczywistości.

Praca składa się z bardzo obszernych i mocno nasyconych wieloaspektową treścią sześciu rozdziałów, które stanowią logiczną, konsekwentną całość – najpierw trzy rozdziały teoretyczne poświęcone najpierw młodym dorosłym we współczesnym cyfrowym świecie, następnie ponowoczesności a następnie samej cyfryzacji, następnie rozdział metodologiczny i rozdział analityczny, spójne ze sobą, bardzo bogate w systemowość i treść jako prezentacja wyników badań własnych a także swoiste resume w ostatnim rozdziale.

Rozdział pierwszy stanowi bardzo dobre wprowadzenie w problematykę pracy, której esencją jest bardzo trudne do uchwycenia dziś sprecyzowanie kim są młodzi dorośli, w płynnej nowoczesności (Bauman), gdzie dobrze zmierzono się ze stereotypami i przekonaniem a następnie dokonano udanej próby uchwycenia specyfiki cyfrowych

tubylców, w czasie komunikacji po piśmie, generacji aplikacji i całym wielkim procesem doskonalenia siebie i przedłużania biologicznej młodości i życia.

Rozdział II obszernie i bardzo wnikliwie poświęcono ponowoczesności, gdzie dokonano dobrze dobranej charakterystyki takich głównych potężnych procesów jakimi są globalizacja, kryzys autorytetów, natychmiastowa komunikacja a konsekwentnie także ukazano ogromną skalę trudności związaną z zagubieniem i niepewnością, zalewem informacyjnym i koniecznością edukacji medialnej. Podjęto także takie ważne i skomplikowane kwestie jak rynek pracy i edukacja a także antropocen i porządek wyobrażeniowy.

Rozdział III to bardzo dobre zaakcentowanie samego potężnego procesu cyfryzacji z jego możliwościami, korzyściami i zagrożeniami, gdzie dobrze przeanalizowano takie zjawiska jak technologia i cyfryzacja, big data, meta i wirtualna rzeczywistość, rynek pracy i edukacja a także sztuczna inteligencja w różnych formach i wymiarach. Ostatni ciekawy punkt tego rozdziału to kapitalizm inwigilacji i swoista futurologia z trzecią nowoczesnością.

Całość teoretyczna, to mocno pogłębione studium potężnych wyzwań współczesności jakie czekają dziś na człowieka, każdego, szczególnie młodego w przestrzeni permanentnej mediatyzacji, cyfryzacji a zarazem inwigilacji, gdzie jeszcze bardziej profesjonalne przygotowanie edukacyjne jawi się jako konieczność chwili, co zostało zaakcentowane w konstatacji.

Rozdział metodologiczny rozprawy został właściwie skonstruowany dla pedagogiki jako nauki społecznej, gdzie poszczególne punkty stanowią merytoryczną a także chronologiczną uporządkowaną całość. Punktem wyjścia jest wprowadzenie w tematykę badań, gdzie dokonano historii i charakterystyki samych memów a także ukazano potencjał badawczy memów internetowych.

Następne klasyczne i bazowo ważne kwestie to przedmiot i cele badań, pytania badawcze podejmowane w ramach badania, przyjęta orientacja badawcza a także strategia badawcza jakościowa, bardzo dobrze dobrana, skonstruowana i zastosowana. Kolejny punkt istotny metodologicznie to przyjęte techniki gromadzenia danych oraz analiza materiału badawczego i konsekwentnie dokonano analizy memów internetowych, gdzie wcześniej

uściślono procedurę. Zastosowano także techniki komputerowe w zbieraniu, kategoryzowaniu i analizowaniu danych płynących z memów.

W analizie, trafnie wybranych i zaprezentowanych memów zastosowano kategorie takie jak memy o dorastaniu i byciu dorosłym, następnie memy o różnicach pokoleniowych między różnymi pokoleniami, memy o pracy i rynku pracy, memy o roli mediów społecznościowych, memy o technologii i memy o edukacji. Za każdym razem po pogłębionej, wielowymiarowej i obszernej analizie dokonano ważnego i wnikliwego podsumowania kategorii, które to podsumowania wnoszą wiele dobrej i merytorycznej diagnostyki świata współczesnej młodzieży i są bardzo pouczające.

Całość tych badań jest bardzo nowatorska a zarazem ważna z pedagogicznego punktu widzenia, bo to jest właśnie świat młodych dorosłych, ale także wiele innych grup społecznych w ten sposób obrazujących i odczytujących aktualny świat.

Bardzo inspirujące, motywujące i wiele uczące jest podsumowanie całości badań memów, gdzie Doktorant wykazał się dużą zdolnością i odwagą syntez, akcentując blaski i cienie współczesnej młodości w takich kwestiach zasadniczych jak rodzina, dietność, mieszkanie, praca, nowe media, ze szczególnym zaakcentowaniem możliwości i wyzwań edukacyjnych, gdzie Doktorant trafnie mobilizuje do kształtowania praktyczniejszych i ważniejszych umiejętności jakimi są: jak szukać informacji, jak je weryfikować, jak najlepiej decydować, co jest najbardziej potrzebne, niż tylko pozyskiwać informacje. Doktorant zaakcentował także potężne wyzwania związane ze sztuczną inteligencją, które to wyzwania, jak trafnie określił zmieniają świat po cichu, w białych rękawiczkach, bez wielkiej rewolucji, gdzie szczególnie potrzeba kształtowania kompetencji medialnych (Strykowski).

Kolejny rozdział to bardzo ciekawa metodologia a zarazem bogate w treść analizy esejów nieformalnych, gdzie dokonano także całego bardzo dużego i bardzo dobrego wysiłku metodologicznego, aby sformalizować przedmiot badań, cele, pytania badawcze, przyjęta orientacja badawcza, techniki gromadzenia danych oraz analizy materiału badawczego. Punkt drugi tego rozdziału to badania własne i ich wyniki, gdzie dokonano także ciekawej kategoryzacji w obszarach takich jak charakterystyka młodych w oparciu o wypowiedzi autorów esejów, ocena współczesnego świata, dylematy i opinie związane z technologią i jej

miejscem w codziennym życiu a także ciekawe dodatkowe zagadnienia i idee autorów esejów nieformalnych.

Podsumowanie tej części zawiera trafne i mocno mobilizujące do wysiłku pedagogicznego konstatacje ukazujące powszechność cyfryzacji, potężną jej dynamikę, globalność, szczególną rolę mediów społecznościowych a także pośredniość, czyli osłabienie bezpośredniości w wielu działaniach, społecznych, edukacyjnych i ekonomicznych, co niesie ogromne blaski ale także potężne cienie i trudności. Zaakcentowano także potrzebę indywidualnego podejścia do cyfryzacji i mediatyzacji, w który to świat wchodzimy z całą swoją osobowością, w wymiarze indywidualnym i społecznym.

Nutkę optymizmu podpowiada Doktorant w podsumowaniu, że jednak przeważa opinia, iż warto koncentrować się na kontakcie bezpośrednim, który wymaga większego zaangażowania i daje bezcenny kontakt fizyczny, wieloaspektowy.

Doktorant akcentuje także i zauważa zagrożenia, w tym uzależnienia, manipulacje, oszustwa a także potężny problem z rozprzestrzenianiem się nieprawdziwych informacji i potężne wyzwania związane z postprawdą, postfaktami, kryzysem prawdy i obiektywizmu. Potężnym problemem, który został także zaakcentowany to problem organizacji czasu w cyfrowym świecie, gdzie coraz częściej totalnie zacierają się granice między realnością i wirtualnością.

Wszystko to wymaga coraz mocniejszego rozwoju krytycznego myślenia, samoświadomości i wielu nowych umiejętności, akcentuje Doktorant, które pozwoliłyby zapewne na kształtowanie lepszego człowieczeństwa i społeczeństwa.

Rozdział VI to konstruktywne i bardzo treściwe refleksje badacza, które są mocno mobilizujące do dalszych badań nad światem człowieka współczesnego w wymiarze indywidualnym i społecznym a także nad światem mediów, mocno ekspansywnym.

Zakończenie stanowi swoistą klamrę, gdzie przypomniano o zasadniczych celach pracy i dokonano syntetycznego i treściwego podsumowania całości badań, które zapraszają do dalszego wysiłku badawczego nad bardzo dynamiczną rzeczywistością młodzieży i świata cyfrowego.

Bibliografia dysertacji jest bardzo obszerna, aktualna i merytorycznie dobrana i wykorzystana, zarówno z pedagogiki i filozofii, pedagogiki medialnej, nauk społecznych a także co ważne łącząca wiele różnych aspektów badań nad młodzieżą, współczesnością i

cyfryzacją, w tych bowiem niezwykle dynamicznych obszarach nauki jaką są aktualnie nauki społeczne, ważne aby być mocno osadzonym w teraźniejszości.

Pytania do dyskusji

Pewien mały niedosyt budzi pragnienie jeszcze głębszej analizy memów i esejów, ale niedosyt ten to raczej mobilizacja do jeszcze bardziej pogłębionych analiz i diagnoz współczesnej młodzieży i świata mediów, które Doktorant i tak uczynił z bardzo dużym zaangażowaniem i profesjonalizmem, zachęcając tym samym do dalszych koniecznych badań w tym obszarze.

Ocena formalna

Dysertacja jest spójnym i koherentnym oryginalnym konstruktem, gdzie jasno i precyzyjnie postawiony problem badawczy, jest konsekwentnie zgodny z całą procedurą jego analizowania, rozwiązywania i wnioskowania a także postulowania.

Widoczny jest bardzo dobry warsztat naukowy – teoretyczny i empiryczny i staranność Doktoranta, zarówno w stawianiu problemów badawczych, ich analizowaniu, oraz poprzez dobrą hermeneutykę, logiczny dyskurs, rozwiązywanie problemów i podsuwanie wskazówek z zakresu subdyscyplin pedagogiki. Bibliografia wskazuje na gruntowne poszukiwania Autora dysertacji.

Całość pracy jest wykonana bardzo starannie pod względem językowym, stylistycznym i graficznym. Drobne literówki, które warto poprawić, przed publikacją, do której gorąco zachęcam a która na pewno się przyda do studium pedagogiki medialnej i pedagogiki młodzieży, nie osłabiają wysokiej merytorycznej i nowatorskiej jakości pracy.

Konkluzja

Wnikliwe studium dysertacji Pana mgra Jonasza Pawlaczyka pozwala postawić jej wysoką pozytywną ocenę i podkreślić duży wkład badawczy w pedagogikę młodzieży, pedagogikę medialną, pedagogikę społeczną, pedagogikę kultury, filozofię i medioznawstwo a także osobiste badawcze zaangażowanie w podjętą problematykę a także pragnę stwierdzić - swoistą troskę o świat młodzieży i nowych mediów, teraźniejszości i przyszłości i

stwierdzić, iż zdaniem recenzenta, spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim, które są podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora.

Wobec powyższego, recenzent zwraca się z prośbą do Pani Dziekan, Wysokiej Rady WSE UAM o pozytywną kontynuację przewodu doktorskiego.

ks. prof. UR dr hab. Janusz Miąso

